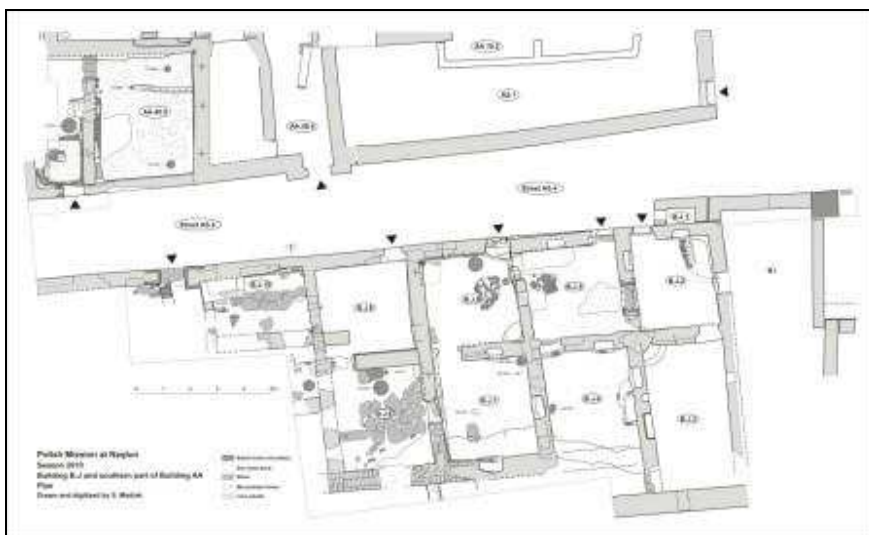

ARCHEOWIEŚCI 24

Centrum Archeologii Śródziemnomorskiej UW

EGIPT: Badania w klasztorze Neqloni z V – X wieku n.e.

Koptyjski klasztor Neqloni (o którym pisaliśmy w Archeowieściach 13 z 2009) założony w połowie V wieku naszej ery jako duży zespół eremów wykuwanych w skale funkcjonował do połowy X wieku n.e., kiedy to zniszczony został przez pożar. W sezonie 2010 misja Centrum Archeologii Śródziemnomorskiej UW pod kierownictwem prof. Włodzimierza Godlewskiego z Instytutu Archeologii UW kontynuowała badanie centralnego zespołu budowli klasztornych usytuowanych na wzgórzu (komie) A. Prace skoncentrowano w obrębie tzw. „budowli AA” oraz „budowli J”, będących w 2009 roku miejscem fenomenalnych znalezisk.

Plan „budowli J” i „budowli AA” usytuowanych po dwóch stronach ulicy (rys. S. Maślak)

Siedziba ważnego duchownego

W tym sezonie udało się dowiedzieć czegoś więcej na temat budowli, z której w ubiegłym roku wydobyto m.in. naczynie ze złotymi denarami z okresu Abbasydów. Póki co budowla zyskała robocze określenie „J”. Jest to rozległe parterowe założenie

składające się oryginalnie z dwupomieszczeniowych segmentów mieszkalnych dostępnych od strony ulicy oraz znacznie większego pomieszczenia południowego. Południowo-zachodnia część budowli pozostaje nadal nieosłonięta – to cel badań w następnym sezonie. Budynek powstał prawdopodobnie w VI wieku n.e., o czym świadczy m.in. znalezisko monety z czasów Justyniana. Nie ulega wątpliwości, że segmenty dwupokojowe budowli miały charakter mieszkalny, twierdzi prof. Godlewski. Były jednak nadzwyczaj starannie wykończone – wyposażono je w dobrej jakości posadzki z zaprawą wapienną. Także ściany otynkowano wapnem. Ponadto w każdym z pomieszczeń wykuto w ścianach dwie - trzy duże nisze zwieńczone półkolistymi sklepieniami. Stropy pomieszczeń najprawdopodobniej wykonano z drewna.

Fot. 1 „Budowla J” – widok od zachodu na pozostałości budowli (foto W. Godlewski)

Po pożarze w X wieku budowla uległa bardzo poważnemu zniszczeniu, szczególnie widocznemu w części południowej. Zamurowano wówczas wejścia od ulicy i połączono całą budowlę z innymi, nowymi pomieszczeniami wzniesionymi w tym samym czasie po jej południowej stronie. Przebudowano również wewnątrz budowli – powstały zespoły czteropokojowe, z których zespół południowy (zwany „BJ.6-9”) był ważnym mieszkaniem klasztorным. To właśnie stąd pochodzą odkryte w zeszłym roku brązowy polikandylion oraz brązowa lampa montowana na kandelabrze - obiekty będące znakomitym przykładem metalowych wyrobów oświetleniowych datowanych kontekstem na VIII-IX wiek n.e. W tym samym pomieszczeniu odkryto

również brązowe lustro ścienne oraz okucia dużej szkatuły. Te cenne przedmioty wskazują, że mieszkaniec tej części budynku musiał pełnić ważną funkcję w klasztorze. Potwierdza to także znalezisko zespołu dinarów abbasydzkich i aghlabidów północno afrykańskich, odkrytych w 2009 roku – obecnie oczyszczonych i poddanych dalszym badaniom.

Fot. 2 Polikandylion i lampa z brązu po konserwacji (fot. W. Godlewski)

Malowidła zniszczone pożarem

Druga z badanych budowli, tzw. „budowla AA”, położona jest po północnej stronie ulicy, vis-a-vis „budowli J”. Powstała najprawdopodobniej na przełomie V i VI wieku n.e., w tym samym okresie w którym przebudowywano „budowlę J”, sądząc na podstawie jednorodnej techniki wznoszenia ścian. W tym sezonie archeolodzy pracowali w południowo-zachodniej części tego kompleksu, na który składają się zespół dwu sal, westybul i pomieszczenie na planie kwadratu. Były to również pomieszczenia mieszkalne, podobnie jak pomieszczenia z „budowli J” wyposażone w wapienne podłogi i otynkowane ściany. Co ciekawe, ściany były w górnych partiach dekorowane malowidłami. Świadczy o tym znalezisko fragmentów tynków odkrytych w spalonym zasypie pomieszczenia na planie kwadratu. Na razie można stwierdzić, że były tu przedstawione motywy figuralne oraz fragmenty tekstów – zapewne legend towarzyszących malowidłom.

Przyklasztorne cmentarzysko

Na terenie zniszczonej i opuszczonej zabudowy klasztornej od końca XI wieku chowano zmarłych chrześcijan z okolicznych miejscowości: kobiety, mężczyzn i dzieci. Jak się okazało, ze względu na sakralny charakter i sławę miejsca, do podobnych

celów wykorzystywano także opuszczone budowle „J” i „AA”. W tym roku odsłonięto 43 pochówki pochodzące najprawdopodobniej z XII i XIII wieku n.e. Ta część cmentarza z kilkoma dobrze zachowanymi prostokątnymi nagrobkami została niestety poważnie zniszczona przez stojącą wodę, co spowodowało całkowitą destrukcję mat okrywających trumny, samych drewnianych trumien, cennych tkanin pogrzebowych (całunów) oraz szat osób zmarłych. Na szczęście zachowały się szkielety, biżuteria oraz naczynia szklane i glazurowane wkładane zmarłym do trumien, które będą przedmiotem dalszych studiów.

Fot. 3 Szklana butla i glazurowana misa znalezione w grobach (foto W. Godlewski)

[Tekst: Zuzanna Wygnańska na podst. informacji przekazanych przez prof. W. Godlewskiego]

***

**Informacje o badaniach Polskiej
Misji Archeologicznej na stanowisku
Naqlun można znaleźć na stronie
www.pcma.uw.edu.pl
w zakładce "Newsletter PCMA"**

**Kontakt: Centrum Archeologii
Śródziemnomorskiej UW,
www.pcma.uw.edu.pl:
dr Zuzanna Wygnańska,
e-mail: zjwygnan@uw.edu.pl**